

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

«НОВА ЕКОНОМІКА»: ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ «NEW ECONOMY»: DEFINITION OF CONCEPT IN HISTORICAL CONTEXT

УДК 37.015.6

Чекаловська Г.З.

к.е.н., викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету

У статті досліджено особливості еволюції нової економіки. Розглянуто основні підходи зарубіжних та вітчизняних науковців щодо розкриття поняття «нова економіка» в історичному контексті. Проаналізовано сутність нової економіки, форм її прояву, особливості функціонування та її зв'язок з інформаційно-технологічною революцією і глобалізаційними процесами. Запропоновано авторське визначення даного поняття.

Ключові поняття: нова економіка, економіка знань, інформаційна економіка, неоекономіка, мережева економіка, інтернет-економіка, ноосферна економіка.

В статье исследованы особенности эволюции новой экономики. Рассмотрены основные подходы зарубежных и отечественных ученых по раскрытию понятия «новая экономика» в историческом контексте. Проанализированы сущность новой экономики, формы ее проявления, особенности функционирования и ее связь

с информационно-технологической революцией и глобализационными процессами. Предложено авторское определение данного понятия.

Ключевые понятия: новая экономика, экономика знаний, информационная экономика, неоекономика, сетевая экономика, интернет-экономика, ноосферная экономика.

In the article the features of the evolution of a new economy are explored. The main approaches of foreign and domestic scientists to the discovery of the concept of "new economy" in the historical context are considered. The essence of the new economy, the forms of its manifestation, features of functioning and its connection with the information and technological revolution and globalization processes are analyzed. The author's definition of this concept is proposed.

Key words: new economy, knowledge economy, information economy, neo-economics, network economy, internet economy, noosphere economy.

Постановка проблеми. Одним із основних завдань соціально-економічного розвитку та прискорення інноваційної динаміки України є перехід до економіки, яка базується на продуктивному використанні нових знань. Саме знання виступають фактором постіндустріального розвитку та є невичерпним суспільним благом, яке збільшується у процесі свого використання. Нова економіка має безліч форм прояву, звідси, різноманітність назв: сервісна економіка, когнітивна, віртуальна, мережева тощо. Сучасний етап розвитку економіки характеризується не просто структурними, технологічними та соціальними перетвореннями, а трансформацією всього економічного процесу, формуванням нової парадигми соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців ведуться дискусії з приводу інтерпретації нової економіки, виявлення її сутності та змісту, розробки наукової термінології, комплексної характеристики сучасного етапу соціально-економічного розвитку. Дане поняття стало предметом дослідження у 70-80-х роках минулого століття і це пов'язано з формуванням господарської глобалізації та глобальної конкуренції. Серед дослідників нової економіки зарубіжні вчені Дж. Ходжсон, М. Кастельс, К. Фрімен, Н. Кляйнта ін. Дослідженню сутності поняття «нова економіка» присвячено низку праць провідних і вітчизняних учених, серед яких: В. Білоцеркі-

вець, Л. Яремко, Л. Зомчак, М. Вдовин, А. Чухно, Ю. Бажал, Л. Федулова.

Мета статті. Метою статті є дослідження етапів формування та розвитку нової економіки. Розглянуто трактування поняття як зарубіжними, так і вітчизняними вченими представлено авторське уточнення поняття.

Результати дослідження. Теоретичну базу «нової економіки» заклали випускники Віденського університету, які в подальшому жили і працювали в США, – Й. Шумпетер, Ф. Хайєк і Ф. Махлуп. У 1945 р Ф. Хайєк запропонував розглядати вплив нових знань на економічні та виробничі процеси, а в 1957 р. А. Даунсон, ґрунтуючись на роботах Хайєка, розробив першу класифікацію нових знань. При цьому Ф. Хайєк і Й. Шумпетер враховували значимість використання нових знань в економічних процесах. У той же час вони вважали знання «суб'єктивними» і були переконані у неможливості їх оцінки як вимірюваних величин, і, відповідно, опису процесів виробництва нової інформації [1].

На початку 1970-х років проблематика нового фактора економічного розвитку і особливостей формування економіки знань розглядається у рамках концепції Д. Белла про постіндустріальне суспільство. Вчений зосереджує свою увагу на реальних змінах, пов'язаних з переходом до постіндустріального суспільства, яке: «1) ... зміцнює роль науки і знання як основної інституційної

цінності суспільства; 2) робить процес прийняття рішень більш технічним, залучає вчених чи економістів до політичного процесу; 3) поглиблює існуючі тенденції в напрямі бюрократизації інтелектуальної праці, викликає до життя набір обмежувачів традиційних визначень інтелектуальних інтересів та цінностей; 4) створює і примножує технічну інтелігенцію, піднімає питання відношення технічного інтелекту до гуманітарного побратима» [2, с. 57].

На його думку, постіндустріальне суспільство характеризується не трудовою теорією вартості, а теорією вартості, заснованою на знаннях. Фактором інновації стає систематизація знань. Особливість останніх полягає в тому, що, навіть будучи проданими, вони залишаються також і у свого виробника [2].

Першим намагався провести межу між поняттями «знання» та «інформація» венгерський вчений К. Поланьї, який вважав, що основна відмінність між даними поняттями лежить в характері їх прояву. Здібності підприємства до пізнання в кожний період обмежені [3].

Когнітивна теорія К. Поланьї, хоча за часовим проміжком свого виникнення і відноситься до первісного етапу формування економіки знань і має суттєві відмінності від інших концепцій даного періоду, в цілому ж не виходить за рамки основних концептуальних постулатів концепції інформаційного суспільства.

Наукову популяризацію теорії постіндустріального суспільства розвивав американський дослідник Е. Тоффлер. Історію розвитку і появи нового суспільства вчений представив у вигляді трьох хвиль, кожна з яких змінюється наступною внаслідок дії науково-технічного прогресу

Перша хвиля створила сільськогосподарську цивілізацію, яка охопила Китай, Індію, Грецію, Рим та інші. Незважаючи на те, що всі ці цивілізації мали свій власний шлях розвитку суспільства, їм притаманні спільні риси: основою життя, культури, сімейної організації, політики та економіки була земля; кожна община виробляла лише те, у чому відчувала потребу; економіка цього періоду була децентралізованою, побудованою на розподілі праці.

Триста років тому почався новий етап – друга хвиля розвитку суспільства. Зміну етапів у класич-

ній літературі прийнято називати промисловою революцією. Її результатом стала поява «індустріальної цивілізації».

Третя хвиля, на думку Е. Тоффлера, відбулася в 60-ті рр. ХХ ст. Він назвав її «суперіндустріальне суспільство». «Аналогічно, як наприкінці ХVIII – початку ХІХ ст. сформувалася постаграрна економіка, так на сучасному етапі формується постіндустріальна економіка» [4, с. 397].

Значення факторів технологічного прогресу, інформації та глобалізації, що визначають формування нового суспільства, призвели до становлення теорії інформаційної економіки. У 1970-1980 рр. значний внесок у розвиток даної концепції внесли вчені Ф. Махлуп, П. Друкер, М. Порат, Т. Стоуньєр, Р. Катц і японські економісти Г. Умесао, Й. Масуда, Т. Сакаїї.

Дослідники інформаційної економіки заклали фундаментальну теоретичну базу, проте в основному їх увага була прикута до виробничих процесів. Засновником економіки знань як дисципліни вважається Ф. Махлуп, автор книги «Виробництво та розповсюдження знань в США» (1962 р.), який ввів у науковий обіг термін «економіка, заснована на знаннях» (knowledge-based economy) [5].

Ф. Махлуп обґрунтував актуальність дослідження проблем продукування і поширення знань, вказавши на одинадцять чинників цієї актуалізації, зокрема на: зростання виробництва знань; збільшення бюджетних асигнувань на виробництво і поширення знань; залежність значної частини цих асигнувань від державного фінансування; вдосконалення політики щодо розподілу суспільних фондів; корисність знань для суспільства і людини та ін. [5, с. 37-38].

Німецький вчений П. Ф. Друкер розглядав вплив інформаційних технологій на процеси управління і розвиток корпорацій. В інтерпретації П. Друкера періодизація розвитку суспільства з позицій формування економіки знань проходить три етапи (табл. 1).

Для першого етапу характерне використання знань для виробництва знарядь праці, технології та організації промислового процесу. Другий етап пов'язаний з використанням знань в процесах трудової діяльності, а на третьому етапі знання набуває ролі основного фактора виробництва,

Таблиця 1

Періодизація етапів розвитку суспільства в концепції П. Друкера

Фактор	Етап розвитку		
	1700-1900 рр.	1900-1945 рр.	1945 р. – теперішній час
Тип революції	Промислова	Продуктивності праці	В управлінні
Об'єкт інвестицій	Засоби виробництва	Виробничі відносини	Інформаційні технології
Основні ресурси	Техніка і природні ресурси	Людина і капітал	Знання і віртуальний капітал
Тип розвитку	Екстенсивний	Інтенсивний	Інтенсивний

Джерело: систематизовано на основі [6]

за допомогою знань виробляється якісно новий продукт – знання.

П. Друкер, який вважав, що «інформатизація управлінських процесів пов'язана зі швидким заміщенням праці знаннями» [6, с. 236], ще в 1959 р. передбачав подальше поглиблення цієї тенденції, ввівши термін «knowledge worker» – фахівець по роботі зі знанням, або когнітивний працівник [6].

Інноваційний підхід до класифікації інформаційних галузей зробив М. Порат, визначивши інформацію в якості головного чинника виробництва. Й. Масуда висунув ідею, що рушійними силами нового типу суспільства є виробництво і споживання не матеріальних благ, а товарів з високою інформаційною цінністю.

Розглянемо феномен інформаційної економіки. На думку Н. Єлєцького, в інформаційній економіці (або як він її називає – Глобальний інформаційний спосіб виробництва) «інформація перетворюється на основний виробничий ресурс і основну форму багатства». Всі різновиди існуючих у суспільстві благ – гроші, будь-які товари і послуги, традиційні засоби виробництва, час і праця інших людей – є об'єктом привласнення власника інформації, що перетворюється в основного суб'єкта соціальної влади, в тому числі й економічної» [7].

С. Дятлов зробив спробу визначити предмет теорії інформаційної економіки. Вихідним принципом класифікації історичної зрілості людського суспільства запропоновано вважати інформаційний критерій, відповідно до якого рівень зрілості людського суспільства обумовлений «рівнем організації в ньому наукового знання й інформації (методів пізнання, засобів виробництва, накопичення, аналізу, відбору та використання інформації)» [8].

На думку А. М. Туфетулова, «інформаційна економіка» – економіка інформаційного суспільства – є широкою сукупністю галузей, що виробляють і поширюють товари та послуги з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [9].

Отже, інформаційна економіка – це система відносин між економічними суб'єктами, яка має ряд ключових особливостей, що відрізняють її від інших типів економіки (табл. 2). Завдяки новим технологіям виробництво стає більш ефективним та продуктивним. В результаті при менших витра-

тах випускається більше продукції, що дозволяє вивільнити частину ресурсів, насамперед трудових, і знайти їм більш вигідне застосування. Звідси, скорочення матеріального виробництва сприяє переливу ресурсів у сферу послуг, яка розширюється заради підвищення продуктивності праці в сфері виробництва.

Рушійною силою формування інформаційної економіки стає виробництво та споживання інформаційного продукту, який втілює в собі сучасні інформаційно-ринкові відносини.

Інформаційні системи породжують нову якість благ та інформації, які не зникають, але старіють. Швидке поширення інформації призводить до програмування попиту, зміни переваг і смаків, збільшують попит на агентів, які володіють унікальною інформацією і вміють нею нестандартно розпоряджатися. У сучасній економічній літературі інформаційна економіка трактується як економіка, заснована на знаннях, в якій велика частина ВВП забезпечується діяльністю з виробництва, обробки, зберігання та розповсюдження інформації та знань [10].

Можна виділити два основних теоретико-методологічних підходи до дослідження інформаційної економіки: технократичний підхід, при якому інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) вважаються засобом підвищення продуктивності праці та їх використання обмежується, в основному, сферами виробництва і управління; гуманітарний підхід, при якому інформаційні технології розглядаються як важлива частина людського життя, що мають значення не тільки для виробництва і управління, а й для розвитку споживчої, соціальної та культурної сфер. Однак, не технологія зумовлює розвиток суспільства, а здатність держави управляти технологіями на благо економічного розвитку і соціального прогресу. У новому суспільстві інформаційні технології служать для поширення людської думки, яка стає безпосередньою продуктивною силою.

На думку вчених В. Л. Макарова, Г. Б. Клейнера три групи процесів визначають інтенсивні зміни у світовій економіці XXI століття [11]: 1) Глобалізація – свобода і розширення міждержавних потоків матеріальних і фінансових ресурсів, людей, інститутів, розширення ринків, загострення конкуренції

Таблиця 2

Співвідношення економіки знань та інформаційної економіки

Показник	Основний фактор виробництва	Основна форма багатства	Носій	Спосіб передачі
Економіка знань	Знання	Знання (особисте благо)	Визначений суб'єкт	Особистий контакт
Інформаційна економіка	Інформація	Інформація (суспільне благо)	Паперовий, електронний (у т.ч. матеріальний CD, DVD) та ін.	Передача носія інформації

Джерело: систематизовано на основі [9]

між товаровиробниками. 2) Структурна трансформація в постсоціалістичних країнах (розрив мережових зв'язків між підприємствами). 3) Когнітивізація – усвідомлення важливості знань як основного ресурсу стійкого економічного зростання. Сучасна економіка – це економіка знань. Чим більше розвинуте суспільство в технологічній ефективності, тим більше значення інститутів в розподілі знань [11]. В. Л. Макаров, Г. Б. Клейнер пропонують концепцію когнітивної еволюції економіки (табл. 3).

На стадії формування постіндустріальної економіки головним інструментом отримання знань є пізнання (процес особистісного та інституційного сприйняття і засвоєння інформації). За Г. Клейнером [11], креативне пізнання зі сфери мистецтва поширюється на виробничу і споживчу сфери. Інформаційно-когнітивне моделювання із допоміжного засобу пізнання перетворюється в його результат.

В описі характерних рис нової економіки в науковій літературі досі не існує єдиного підходу. Найбільш загальні характерні риси економіки знань виділені такими авторами, як К. Келлі, М. Кастельс. Зокрема, К. Келлі підкреслював, що до них необхідно віднести: глобальний характер змін, що відбуваються; оперування невідчутними благами (ідеями, інформацією та взаємовідносинами); тісний взаємозв'язок і взаємодія окремих сегментів нової економіки. Автор вважав, що зазначені риси економіки як системи сприяють створенню мережової моделі взаємовідносин на ринку між учасниками відтворювального процесу [12]. «В економіці, заснованій на знаннях, нововведення веде до взаємодії виробників і споживачів ... ця інтерактивна модель замінила традиційну лінійну модель» [13].

М. Кастельс виділяє п'ять відмінних рис нової економіки:

- продуктивність все більшою мірою залежить від використання досягнень науки і техніки, а також від якості інформації та менеджменту;
- в розвинених капіталістичних країнах відбувається зміщення уваги виробників і споживачів від матеріального виробництва у бік інформаційної діяльності;
- глибоку трансформацію принципів організації виробничого процесу (від стандартизованого масового виробництва у бік гнучкого виробництва

і від вертикально інтегрованої організації в сторону горизонтальних мережових взаємин між підприємствами);

– глобальний характер економіки, при якому капітал, виробництво, менеджмент, ринки, праця, інформація та технології організовані незалежно від національних кордонів;

– революційний характер технологічних змін, в основі яких – інформаційні технології, що перетворюють матеріальну основу сучасного світу [14].

М. Кастельс пропонує розглянути чотири основні хвилі інноваційних змін, або, як їх іноді називають, чотири технологічні революції. Перша хвиля датується періодом з 80-х рр. XVIII ст. по 40-ві рр. XIX ст., і її появу пов'язують з використанням енергії пару. Друга хвиля датується періодом з 40-х рр. XIX ст. по 90-і рр. XIX ст. – це епоха залізниць. Третя хвиля охоплює період з 90-х рр. XIX ст. по 50-і рр. XX ст., і пов'язана вона з електроенергією і розвитком автомобільної промисловості. Четверта хвиля, характерна для теперішнього часу, пов'язана з поширенням інформаційних технологій.

Появу нової економіки, з хронологічної точки зору, зазвичай визначають поч. 1990-х рр. Часто її історію відраховують з 1993 р., коли до Інтернет-ресурсів звертаються бізнес і засоби масової інформації. Іноді появу нової економіки прямо пов'язується з фактом першої тестової покупки через Інтернет-магазин весною 1995 р. або з іншим фактом, що мав місце у серпні 1995 р., коли американська компанія Netscape (зараз вона входить в компанію America Online) почала продаж своїх акцій, які коштували при своїй появі на ринку всього 28 доларів за одну акцію, але вже до кінця першого дня торгівлі ціна зросла вдвічі.

В середині 1990-х років з'явився термін неоекономіка. Узагальнююче бачення цього феномена викладено в роботі канадського вченого Д. Тапскотта, що визначив шість взаємопов'язаних ознак неоекономіки [15], розуміння яких служить основою для ефективного перетворення сучасного бізнесу.

На відміну від логіки традиційного способу ведення бізнесу основними вимогами в сучасних умовах стають гнучкість і адаптованість суб'єктів ринку до постійно еволюціонуючих потреб споживачів. Неоекономіка передбачає розвиток

Таблиця 3

Етапи когнітивної еволюції

Період	Когнітивний зміст	Умовне найменування
Античність	Порівняння	Епоха співмірності
Середні віки	Дізнання/ визнання	Епоха дізнання
Новий час	Впізнання	Відповідність
Постіндустріальне суспільство, економіка знань	Інформаційна стадія	Інформатизація
	Когнітивна стадія	Когнітивізація та індивідуалізація

Джерело: сформовано на основі [11]

горизонтальних зв'язків суб'єктів економічних відносин для обміну інформацією, узгодження прийнятих рішень, надаючи таким суб'єктам більше рівноправності, ніж вертикальні ієрархічні структури.

Провідним ресурсом сучасної економіки стає інформаційний ресурс, здатний не тільки забезпечувати двосторонні зв'язки між учасниками ділових відносин, а й формувати цілий ланцюжок. Саме інформаційні мережі, інформаційна інфраструктура стають основою формування сучасної індустріальної мережі. Організація виробництва за мережевим принципом надає компаніям можливість зосереджуватися на своїх ключових компетенціях, що в майбутньому забезпечить їм конкурентну перевагу.

Якщо в традиційній економіці «золотим правилом» бізнесу є поєднання трьох «П»: «потрібна дія», «потрібний час», «потрібне місце», то в умовах неоекономіки значимість часу і місця значно знижується. Час, необхідний для здійснення комунікацій, організації угод, отримання необхідної інформації, скорочується за рахунок сучасних телекомунікаційних технологій. Фактор місця також стає доступнішим завдяки технологіям. Учаснику ринкових відносин немає необхідності фізично бути присутнім для реалізації своїх задумів і виконання своїх функцій в тому чи іншому місці. Віртуальна реальність чи сучасні засоби зв'язку в багатьох випадках є цілком достатнім замінником такої присутності. Таким чином, на перше місце виходить фактор «потрібної дії», що сприяє досягненню передбачуваних або цілком певних результатів [15].

Ідею мережевої економіки розвиває вчений І. Стрілець, який вважає, що ця форма інноваційної економіки, пов'язана з виробництвом і розподілом мережевих благ, економією на масштабі і зовнішніх ефектах [16].

Мережа як система децентралізованого управління набуває важливого значення. Мережі, а не фірми, стали реальними виробничими одиницями. Накладення нової інформаційно-мережевої структури на традиційні історично сформовані мережі ділового партнерства створюють потужний імпульс розвитку бізнесу.

Інновації економічного життя суспільства створюють базу для розвитку концепції нової економічної системи майбутнього – ноосферної економіки, в основі якої лежить ідея нерозривного зв'язку людини з природою і космосом.

Сьогодні концепцію ноосферної економіки розвивають такі вчені, як Г. Журавльова, В. Бобков, В. Відяпін, А. Неверов. Дослідники відзначають, що в ноосфері найбільшою і провідною геологічною та економічною силою стає людина. Саме вона, володіючи творчим потенціалом, схильністю до інновацій і нововведень, з допомогою думки

може кардинально перебудувати своє життя, змінити умови життєдіяльності.

Сутнісною рисою нової економіки є зміни на рівні руху економічної матерії, що формує новий технологічний уклад, заснований на:

- 1) нано-, біотехнологіях, які змінюють речовини на мікроматеріальному рівні, породжуючи принципово новий тип трансформації ресурсів у блага;
- 2) інформаційних технологіях, які радикально змінюють просторово-часові характеристики економічних процесів;
- 3) усе зростаючій ролі особистого чинника (людини) як носія знань.

Серед найбільш суттєвих рис «нової економіки» в сучасних умовах глобалізації та трансформації економік є:

1. Монополізація ринку інформаційних технологій, що породжують принципово нові особливості макроекономічного характеру. Інформація та галузі, що виробляють інформаційні продукти, отримують великі можливості для експлуатації ефекту масштабу виробництва. Особливість інформаційних продуктів полягає в тому, що їх зростаюча дохідність проявляється більш інтенсивно у зв'язку із структурою витрат на їх виробництво, при цьому виникають сільові зовнішні ефекти: корисність зростає в міру зростання числа учасників. У ситуації мережевих благ криві попиту та пропозиції ніби міняються місцями: крива пропозиції має негативний нахил, оскільки граничні витрати прямують до нуля на значних інтервалах, а крива попиту має позитивний нахил, оскільки гранична корисність збільшується у міру зростання кількості учасників споживання блага. Якщо цей процес буде динамічно розвиватися, криві будуть прагнути до перетину при більш низьких цінах, що відображає рис. 1.

Таким чином, якщо благо збільшує свою цінність у міру зростання його кількості і при цьому ціна блага падає у міру зростання його цінності

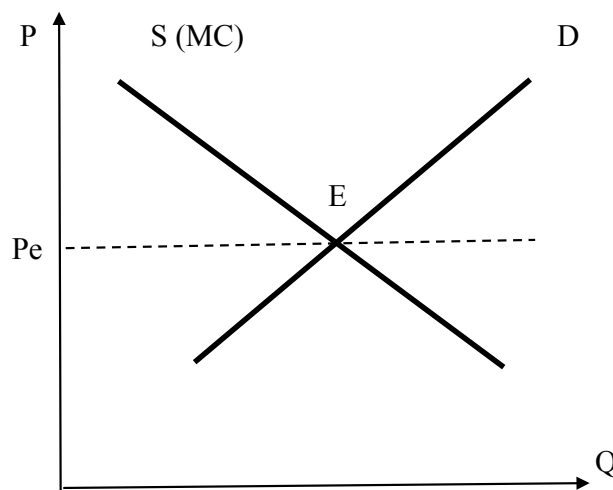

Рис. 1. Рівновага на ринку мережевого блага

для споживачів, ми приходимо до наступного висновку: найбільшою цінністю в умовах «нової економіки» володіє таке благо, яке надається безкоштовно. Мова йде не про всі блага, а тільки про мережеві блага, оскільки саме вони складають основу «нової економіки». «Нова економіка» дає масу прикладів, які свідчать про усвідомлення цієї логіки великими компаніями: наприклад, багато з них безкоштовно надають свої браузері (Microsoft, Netscape).

Особливістю даної моделі ринку можна вважати появу інформаційної конкуренції – боротьби за лідерство на ринку інформації й інформаційних ресурсів, та появу двох її складових – конкуренції виробників і конкуренції покупців.

2. У новій економіці монополієні тенденції проявляються інакше, ніж при традиційній ринковій економіці, в якій монополія завищує ціну і занижує обсяги випуску порівняно з конкурентним рівнем. Американський економіст К. Шапіро вказує на те, що комбінація ефекту масштабу з боку пропозиції і з боку попиту посилює монополієні тенденції на ринку [17]. На ринку інформаційних товарів ситуація така: монополія збільшує обсяг виробництва і знижує ціни.

3. Двоїстість моделі ринку в умовах «нової економіки», широке розповсюдження інформаційних технологій полягає у тому, що з однієї сторони ринок неминуче монополізується, а з другої сторони монополія все в більшій мірі набуває рис досконалого конкурента.

Американський економіст П. Ромер, навпаки, підкреслює, що монополії в умовах інформаційних технологій відіграють негативну роль, бо їм стає вигідно перешкоджати інноваційному процесу, щоб зберегти своє монополієне становище [18]. Не допускати створення саме таких монополій шляхом усунення зайвої закритості інформації, передачі права власності на ряд інформаційних об'єктів державі та здійснення аналогічних заходів – суть антимонопольного регулювання в умовах «нової економіки».

4. В умовах розповсюдження інформаційних технологій відбувається зниження вхідних бар'єрів в галузь, споживачі отримують можливість порівнювати ціни, Інтернет-торгівля дозволяє скорочувати транзакційні витрати; посилюється конкуренція, монополіям стає невигідно підвищувати ціни та стримувати обсяги випуску.

5. Життєвий цикл нового продукту скорочується, так як інформація про нього швидко розповсюджується, також з'являються його замітники більш насичені новими рисами і якісними параметрами, ніж цього вимагає їх функціональне призначення. В індустріальному традиційному суспільстві реклама відігравала роль важеля, що просуває товари на ринку, в інформаційному суспільстві роль реклами полягає в тому, щоб стимулювати

споживання якогось конкретного товару. Крива граничної корисності під впливом реклами в інформаційному суспільстві зміщується вгору, а це в перспективі дає величезні можливості для економічного зростання навіть за відсутності істотних господарських змін.

6. Зміна природи власності, яка перестає бути необхідною умовою вільного ринку. Змінюється сама фірма, що діє на ринку. На думку Дж. Ходжсона, «прогрес знань» розмиває «цілісність власності і підриває умови функціонування вільного ринку» [19]. Він звертає увагу на парадокс, який полягає в тому, що саме ті економісти ХХ ст., які приділяли особливу увагу питанням накопичення знань, були в той же час прихильниками вільного ринку. Поява і розвиток відкритого програмного забезпечення по-новому ставить проблеми створення та захисту інтелектуальної власності, яка може втратити свою цінність, і цей процес вже відбувається в програмному бізнесі.

Велика частина інтелектуальної власності на ринку відкритого програмного забезпечення поширюється і використовується безкоштовно. З часом число постачальників такої продукції зростає і, отже, збільшується частка фірм, що займаються обробкою цих програм і наданням різного роду допоміжних продуктів і послуг, тобто відбувається диференціація фірм на даному сегменті ринку і посилення їх спеціалізації. Слід прогнозувати зростання конкуренції між фірмами, які застосовують закриті програмне забезпечення, і фірмами, які розробляють і використовують відкрите програмне забезпечення, що може призвести до зростання інноваційної діяльності в цій галузі.

7. У міжнародному аспекті інформаційні технології створюють значно більші можливості для взаємодії між віддаленими один від одного економічними суб'єктами. Така модель була запропонована німецьким економістом Бекерманом для аналізу європейської торгівлі. Мова йде про досконало нові можливості, що значно спрощують комунікації між територіями, утворюються інтелектуальні та інноваційні кластери, що формуються в окремих регіонах і концентрують інтелектуальні та інноваційні галузі, постійно розвиваючи зв'язки з іншими виробниками і клієнтами. Нові комунікаційні можливості суттєво впливають на виробництво і обмін та модифікують світовий економічний простір – утворення інтелектуально-інноваційних кластерів. В умовах формування «нової економіки» в міжнародному масштабі необхідно пам'ятати, що конкурентоспроможність національної економіки тепер безпосередньо пов'язана з інформаційними технологіями, а інвестиції в електронну інфраструктуру і сферу освіти є важливими її складовими. Формуються інші пріоритети розвитку, інші критерії ефективності, інші можливості економічного розвитку.

Висновки з проведеного дослідження.

Викладене дозволяє дійти висновку, що «нова економіка» є економічною системою нового типу, яка формується на основі існуючої моделі розвинутої ринкової системи господарювання. Спираючись на методологію інституціонального напрямку сучасної економічної теорії, вважаємо нову економіку характеристикою постіндустріального типу господарювання. Мета розвитку нової економіки – вивчити нові закономірності та фактори, засновані на знанні про людину і світ, й змусити їх працювати на благо суспільства. «Нова економіка» породжує нові форми зайнятості, оскільки набуває поширення концепція «віддаленої роботи», а класична «офісна» схема організації праці вичерпує свій потенціал.

Бурхливий розвиток світової цивілізації зумовлює необхідність активного нагромадження нових знань, які розв'язують не тільки накопичені проблеми, а й породжують коло нових, які ще належить вирішити прийдешнім поколінням. Припинення або навіть уповільнення науково-технічних розробок може призвести до деградації суспільства, послаблення його інтелектуального потенціалу, що матиме катастрофічні наслідки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Миндели Л. Э. Концептуальные аспекты формирования экономики знаний / Л. Э. Миндели, Л. К. Пипия // Проблемы прогнозирования. – 2007. – № 3. – С. 115-138.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Белл Д. – Москва : Academia, 2004. – 788 с.
3. New Economy // Dictionary Definition of The New Economy [Electronic resource] – Assecc mode: http://economics.about.com/cs/economic_sglossary/g/new_economy.htm.
4. Тоффлер Э. Третья волна / пер. с англ. К. Ю. Бурмистрова и др. – М.: АСТ, 2010. – 520 с.
5. Махлуп Ф. Производства и распространение знаний в США / Ф. Махлуп – Москва: Наука, 1966. – 462 с.
6. Drucker P. F. The Educational revolution // Etzioni-Halevy E. Etzioni л. (Eds.) Social Change: Sources, Patterns, and Consequences. –N.Y., 2013. 236 p.
7. Елецкий Н. Переход к глобально-информационному способу производства и модификация общей экономической теории / Н. Елецкий // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. – № 2. – С. 22-29.
8. Дятлов С. А. Информационный императив и глобальный кризис рыночной цивилизации / С. А. Дятлов // Экономическая теория на пороге XXI века / под ред. Ю. М. Осипова, Е. С. Зотовой. – Москва, 2010. – 244 с.
9. Туфетулов А. М. Информационная экономика и информационное общество [Электронный ресурс] / А. М. Туфетулов. – Режим доступа: <http://www.ieml.ru/economproblem/2007/3/t6.html>.

10. Кляйн Н. NO LOGO. Пер. с англ. / Н. Кляйн – Москва, 2012. – 624 с.

11. Макаров В. Л. Микроэкономика знаний / В. Л. Макаров, Г. Б. Клейнер – Москва : Экономика, 2007. –163 с.

12. Kelly K. New Rules for the New Economy. Ten Radical Strategies for a Connected World. / K. Kelly – N.Y., 1998. – 179 p.

13. The knowledge-based economy // General Distribution OCDE /GD (96) 102. – Paris. – P. 7.

14. Castells M. Th Einformatio neconom yan dth ene winternationa ldivisio no f labo / M. Castells, 1993. – P. 15-19.

15. Тапскотт Д. Электронно-цифровое общество. пер. с англ. и оформление / Д. Тапскотт – К.: INT-press. Изд-во М.: «Рефл-бук», 2013.

16. Стрелец И. А. Инновационная экономика / И. А. Стрелец. – М.: МГОУ, 2012. – С. 205.

17. Shapiro С., Varian Н. Information Rules: A Strategic Guide to the Network Economy. / С. Shapiro, Н. Varian Boston, Mass: Harvard Business School Press, 1999. – 352 p.

18. Romer P. M. Endogenous technological change / P. M. Romer // Journal of Political Economy. – 1990. – Vol. 98. – № 5. – P. 345-399.

19. Ходжсон Дж. Соціально-економічні наслідки прогресу знань і наростання складнощів / Дж. Ходжсон // Питання економіки. – 2011. – № 8. – С. 37-45.

REFERENCES:

1. Myndely L. E. (2007) Kontseptualnye aspekty formirovaniya ekonomyky znanyi [Conceptual aspects of the formation of the knowledge economy]. Problemy prohozyrovaniya, vol. 3, pp. 115-138.
2. Bell D. (2004) Hriadushchee postyndustrialnoe obshchestvo. Opyt sotsyalnoho prohozyrovaniya [The future postindustrial society. Experience of social forecasting]. Moscow: Academia (in Russian).
3. New Economy // Dictionary Definition of The New Economy [Electronic resource] – Assecc mode: http://economics.about.com/cs/economicsglossary/g/new_economy.htm.
4. Toffler Э. (2010). Tretia volna [The Third Wave] / Moscow: AST(in Russian).
5. Makh lup F. (1966). Proyzvodstva y rasprostraneniye znanyi v SShA [Production and dissemination of knowledge in the United States] F. Makh lup Moscow: Nauka (in Russian).
6. Drucker P. F. The Educational revolution // Etzioni-Halevy E. Etzioni л. (Eds.) Social Change: Sources, Patterns, and Consequences. –N.Y., 2013. 236 p.
7. Eletskeyi N. (2008). Perekhod k hlobalno-ynformatsyonnomu sposobu proyzvodstva y modyfykatsiya obshchei ekonomycheskoi teoryy [Transition to the global information method of production and modification of general economic theory.]. Myrovaia ekonomyka y mezhdunarodnye otnosheniya, vol. 2, pp. 22-29.
8. Diatlov S. A.(2010). Ynformatsyonnyi ymperatyv y hlobalnyi kryzys rynochnoi tsyvylyzatsyy [Information imperative and global crisis of market civilization]. Ekonomycheskaia teoryia na porohe XXI veka [Economic theory on the threshold of the XXI century]. Moscow (in Russian).

9. Tufetulov A. M. (2007) Ynformatsyonnaia ekonomyka y ynformatsyonnoe obshchestvo [Information Economy and Information Society/10.NO LOGO. People are against brands]. Available at: <http://www.ieml.ru/economproblem/2007/3/t6.html>. (accessed 24 December 2017)
10. Kliain N. (2012). NO LOGO. Moscow (in Russian).
11. Makarov V. L., H. B. Kleiner (2007) Mykroekonomyka znanyi [Microeconomics of knowledge] Moscow: Ekonomyka (in Russian).
12. Kelly K. New Rules for the New Economy. Ten Radical Strategies for a Connected World. / K. Kelly – N.Y., 1998. – 179 p.
13. The knowledge-based economy // General Distribution OCDE /GD (96) 102. – Paris. – P. 7.
14. Castells M. Th Einformatio neconom yan dth ene winternationa ldivisio no f labo / M. Castells, 1993. – P. 15-19.
15. Tapskott D. (2013) Elektronno-tsyfrovoe obshchestvo. [Electronic and digital society. trans. from English and registration]. Moscow: «Refl-buk» (in Russian).
16. Strelets Y. A. (2012). Ynnovatsyonnaia ekonomyka [Innovative economy] Moscow: MHOU (in Russian).
17. Shapiro C., Varian H. Information Rules: A Strategic Guide to the Network Economy / C. Shapiro, H. Varian Boston, Mass: Harvard Business School Press, 1999. – 352 p.
18. Romer P. M. Endogenous technological change / P. M. Romer // Journal of Political Economy. – 1990. – Vol. 98. – № 5. – P. 345-399.
19. Khodzhsion Dzh. (2011) Sotsialno-ekonomichni naslidky prohresu znan i narostannia skladnoshchiv [Social and economic consequences of the progress of knowledge and growth of difficulties]. Pytannia ekonomiky, vol. 8, pp. 37-45.

Chekalovska H.Z.

PhD, Professor of Department of Fundamental and Specialized Disciplines
of Chortkiv Educational and Scientific Institute of Entrepreneurship and Business
of Ternopil National Economic University

«NEW ECONOMY»: DEFINITION OF CONCEPT IN HISTORICAL CONTEXT

At the present stage, the world economy has undergone radical changes that allow us to talk about the formation of a new era, the so-called «new economy», where knowledge is a factor in post-industrial development and is an inexhaustible public good, which increases in the process of its use. Among the scholars there are discussions about the interpretation of the new economy, the identification of its essence and content, the development of scientific terminology, the complex characteristics of the modern stage of social and economic development.

The purpose of this work is to reveal the fundamental theoretical and methodological principles of the formation and development of a new economy.

It has been established that the new economy is an economic system that expands human development opportunities and promotes welfare through active use of information, knowledge and innovative technologies. The new economy has many forms of manifestation, hence the variety of names: service economy, cognitive, virtual, network, etc.

In the process of presentation of the material, the scientific concepts concerning the explanation of nature, causes, factors, mechanisms of the formation of new economy, developed by various economic schools have been analyzed. The main theoretical and methodological approaches to research of post-industrial economy, economy of knowledge, informational economy, neo-economy, network economy, noosphere economy are highlighted.

Analysis of the definition of the essence of the «new economy» and its comprehension allowed to outline its most important features in the current conditions of globalization and transformation of economies: the monopolization of the information technology market, generating fundamentally new features of a macro-economic nature; in the new economy, monopoly tendencies are manifested differently than in the traditional market economy; the duality of the market model in the «new economy»; in the conditions of dissemination of information technologies there is a reduction of entrance barriers in the industry; the life cycle of a new product is reduced; change in the nature of property, which ceases to be a necessary condition for a free market; change in the nature and structure of labor; the global scale of the new economy.

It is proved that the «new economy» is a new type of economic system, which is formed on the basis of an existing model of a developed market economy system. Based on the methodology of the institutional direction of modern economic theory, we consider the new economy as a characteristic of the postindustrial type of management. The current stage of economic development is characterized not only by structural, technological and social transformations, but by the transformation of the whole economic process, the formation of a new paradigm of social and economic development. Since in the «new economy» not all information is the most important, but conscious and learned by a person who has turned into its knowledge (not existing beyond its consciousness), then the basis of the «new economy» is correctly considered knowledge, intelligence. They are the main resource for the development of a new society.